

профілактики і фармакоекономіки, інтегроване з веб-ресурсами, що сприяє забезпеченню післядипломної освіти провізорів-інтернів і слухачів циклів.

ПРОФЕСОР НЕЛЮБІН О.П. - ЗАСНОВНИК ВІТЧИЗНЯНОЇ ФАРМАКОЛОГІЇ ТА ФАРМАЦІЇ

Котвіцька А.А., Горбаньов В.В.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

socpharm@ukr.net

Вступ. Розвиток сучасної фармакології та фармації неможливо уявити без внеску видатного діяча вітчизняного лікознавства та фармації професора Олександра Петровича Нелюбіна (1785 – 1858), який поєднував якості педагога, організатора вищої фармацевтичної освіти, наукового дослідника, науково-практичного діяча, першого в Росії професор фармації, який пройшов «аптечну школу». Дослідження наукової спадщини Нелюбіна О.П. є важливим з огляду на відтворення історичної достовірності та має безпосередній вплив на сучасний стан фармацевтичної галузі.

Метою дослідження є висвітлення наукової спадщини, аналіз поглядів та особистого внеску Олександра Петровича Нелюбіна в розвиток вітчизняної фармакології та фармації.

Основний матеріал дослідження. Нелюбін О.П. народився 31 серпня 1785 р. в у. Вятка в купецькій родині, отримав вищу освіту в Московському університеті та Санкт-Петербурзькій медико-хірургічній академії. У 1804 р. склав іспит на звання гезеля, а у 1806 р. при Московському університеті – на звання провізора, 1812 р. отримав звання лікаря з відзнакою та був нагороджений золотою медаллю. У 1816 – 1844 рр. Нелюбін О.П. став професором кафедри фармації фармацевтичного відділення Санкт-Петербурзької медико-хірургічної академії, а з 1821 по 1844 рр. очолював кафедру фармації й фармакології, яка була діяльним центром медичної та

фармацевтичної науки та підготувала численну групу науковців (Горянинов П.Ф., Спаський І.Т., Нечаєв С.Я. та ін.), праці яких з фармації, фармакології, терапії, судової медицини значно вплинули на розвиток вітчизняного лікознавства. Всього науковий доробок Нелюбіна складається приблизно з 50 публікацій і декількох великих монографій. Помер Нелюбін О.П. 6 вересня 1858 р.

Значний вклад у започаткуванні реформи у викладанні фармацевтичних дисциплін, виокремлення у самостійний напрямок фармації і фармакології (1824 р.), відбулося лише за ініціативою та участю Нелюбіна О.П., який запровадив викладання в Санкт-Петербурзькій медико-хірургічній академії організації фармацевтичної справи, історію загальної і російської фармації, винайшов і вдосконалив ряд апаратів і приладів для хімічного синтезу. За думкою Нелюбіна дисципліни, які входили до складу фармації, можна розподілити на: 1) *підготовчі*: логіка, риторика, латинська мова, всесвітня історія, географія та статистика; 2) *допоміжні*: математика, фізика, мінералогія, зоологія та ботаніка; 3) *суттєві*: загальна та аналітична хімія, фармація, а також окремо вивчалися пропедевтична частина фармації та її історія, фармакогнозія, технічна або Галенова фармація, хімічна фармація, токсикологія, бухгалтерія, метрологія та фармацевтична торгівля. Взагалі наукова діяльність Нелюбіна О.П. стосувалася різноманітних питань медицини, наукової та практичної фармації, зокрема аналітичної та фармацевтичної хімії, фармакології, вітчизняної лікарської флори і засобів народної медицини.

У 1823 р. Нелюбін О.П. був відряджений для дослідження вод кавказьких мінеральних джерел та протягом 5 місяців здійснив аналіз джерел Кавказу, результатом чого стало видання у 1825 р. двотомної праці «Повний історичний, медико-топографічний, фізико-хімічний лікарський опис кавказьких мінеральних вод». Значним здобутком діяльності Нелюбіна О.П. стало видання у 1827 р. підручника «Фармакографія, або хіміко-лікарське розпорядження приготування і вживання новітніх ліків», який мав декілька перевидань, а четверте класичне видання (1840-1842 рр.) складалося з 4 томів загальним

обсягом 1790 сторінок, й тривалий час виявлялося практичним керівництвом для лікарів і фармацевтів. У «Фармакографії», як і в інших своїх працях, Нелюбін О.П. був прихильником дослідного, експериментального методу в хімії та фармації. У підручнику було детально описано фізичні й хімічні властивості лікарських речовин, способи їх приготування в лабораторіях і на підприємствах, визначалися домішки і подробиці, розкрито фармацевтичну дію, проаналізовано несумісності та протипоказання.

Стосовно організації фармацевтичної справи, Нелюбін О.П. вважав, що аптеки повинні відповідати сучасним вимогам і складатися з рецептурної зали, матеріальної кімнати, лабораторії, сушильні, підвалу, льодовика, вогнища і робочої кімнати. Також Нелюбін О.П. підкреслював значення аптеки як наукового закладу, він вважав, що у відповідності з теоретичною та практичною частинами фармації, фармацевтичні операції розподіляються на механіко-фармацевтичні та хіміко-фармацевтичні.

Погляди Нелюбіна О.П. на теорію та практику лікарських форм й галенових препаратів найбільш повно висвітлені ним в «Фармацевтичних записках» (1843). Для розповсюдження достовірних відомостей про ліки виготовлені закордоном та в Росії, велике значення мала складена Нелюбіним О.П. «Диспенсаторія таємних, специфічних, універсальних й патентованих лікарських засобів» (1831 р.).

Висновки. Вивчення наукової спадщини Нелюбіна О.П., його поглядів та наукових досліджень дає можливість стверджувати, що професор Нелюбін О.П. є засновником оригінального напрямку вітчизняного лікознавства та фармації, який базувався на принципі глибинного вивчення хімічного складу лікарських речовин, синтезу хімії, фармакології та фармації. Завдяки діяльності Нелюбіна О.П. відбулося поєднання наукової, педагогічної, науково-практичної та просвітницької діяльності в інтересах вітчизняної медичної та фармацевтичної науки та практики.